

LATVIEŠU VALODĀ UN LITERATŪRĀ

(augstākais mācību satura apguves līmenis)

KODS   **Darba lapa, 1. daļa****Iepazīsties ar norādījumiem.**

1. un 2. daļas darba lapās un 1. daļas atbilžu lapā ieraksti kodu, kuru tu saņēmi, ienākot eksāmena telpā.

Katru koda ciparu raksti salasāmi tam norādītajā vietā.

Eksāmenā veicamo uzdevumu skaits, iegūstamo punktu skaits un paredzētais izpildes laiks:

Daļa	Uzdevumu skaits	Punktu skaits	Laiks (min)
1.	20	20	70*
2.	1	60	180

* 60 minūtes testa veikšanai un 10 minūtes atbilžu lapas aizpildīšanai.

Darbu veic ar tumši zilu vai melnu pildspalvu. Ar zīmuli rakstītais netiek vērtēts.

Atbilžu lapā atbildes atzīmē tieši tām paredzētajās vietās.

Eksāmena 1. un 2. daļas izpildes laikā tekstu lapās, kas nav jāiesniedz vērtēšanai, drīksti veikt pasvītrojumu vai citas piezīmes, izmantojot krāsu zīmuļus vai flomāsterus.

Eksāmena norises laikā eksāmena vadītājs skaidrojumu par uzdevumiem nesniedz.

Pildot eksāmena darbu, ievēro uzdevumu nosacījumus.

Eksāmenā izmantotie teksti pielāgoti atbilstoši eksāmena uzdevumu mērķim.

Ja darbā izmanto citātu, nepieciešams norādīt tā autoru.

Raksti salasāmi.

Pie izglītojamajiem un personām, kuras piedalās eksāmena nodrošināšanā, no brīža, kad viņiem ir pieejams eksāmena materiāls, līdz eksāmena norises beigām nedrīkst atrasties ierīces (planšetdators, piezīmjdators, telefons, viedpulkstenis u. c.), kuras nav paredzētas Valsts pārbaudes darbu norises darbību laikos.

Zināšanu un teksta izpratnes tests

Tev ir iespēja demonstrēt zināšanas un izpratni par:

- aktuāliem valodas, literatūras un kultūras jautājumiem;
- kultūras faktiem, zīmēm un simboliem, kas raksturo kultūrvēsturiskos periodus un reģionus;
- valodas paveidiem, to tipiskajām pazīmēm;
- valodas līdzekļiem, kas raksturīgi autora individuālajam stilam.

Izvēloties atbildes, tu apliecināsi prasmi:

- izprast lasītu tekstu, tā nolūku, struktūru, kompozīciju un žanriskās īpatnības;
- pierādīt apgalvojumus, izmantojot konkrētus faktus un piemērus no teksta;
- lietot jomas terminoloģiju.

Lasi piedāvātos tekstu fragmentus un izpildi uzdevumus atbilstoši prasībām!

Katram uzdevumam ir tikai viena pareiza atbilde. Izvēlies pareizo atbildi un apvelc tās burtu ar aplīti!

Par katru pareizu atbildi – 1 punkts.

1. uzdevums

Kurš 1. teksta valodas līdzeklis liecina par sarunas biedru tuvību?

- A Uzruna *Sašīt*.
- B Dialoga lietojums.
- C Daudzpunktes izmantojums.
- D Rosinājuma teikumi.
- E Iespraudums *šķiet*.

2. uzdevums

1. teksta fragmentā vairākkārt izmantots apzīmējums „vecais labais Čaks”. Kāpēc starp apzīmētājiem nav likts komats?

- A Tie ir nesaskaņotie apzīmētāji.
- B Tas ir stabils vārdu savienojums.
- C Tas ir frazeoloģisms.
- D Tas ir nozīmi pastiprinošs vārdu savienojums.

3. uzdevums

1. teksta fragmentā A. Čaka stāstiem pārmests formālisms. Kurš skaidrojums atbilst jēdzienam „formālisms”?

- A Sīkumainu formalitāšu ievērošana.
- B Mākslas darba satura absolutizēšana, mazāku vērību pievēršot formai.
- C Mākslas darba formas absolutizēšana, mazāku vērību pievēršot saturam.
- D Pārmērīga sekošana priekšrakstiem.

4. uzdevums

Kurš mākslinieciskās izteiksmes līdzeklis lietots 1. teksta fragmentā: „Pirms cik gadiem viņš pūzdams un elsdams nesa šuvējām mīlestības pilnās zīmītes no zeļļiem? Pirms simt? Tūkstoš gadiem?”

- A Personifikācija.
- B Metafora.
- C Hiperbola.
- D Alūzija.

5. uzdevums

Kuram valodas funkcionālajam stilam atbilst 1. teksta fragmentā lietotā frāze piemērā: „Tikko bija pievārēts ceturtais stāvs, bet Milda dzīvoja sestajā. Nolādēts, kad reiz Rīgā ķersies pie liftu remontēšanas [..]”

- A Sarunvalodas stils.
- B Lietišķo rakstu valodas stils.
- C Zinātniskās valodas stils.
- D Publicistikas stils.

6. uzdevums

Kurš skaidrojums raksturo daudzpunktes izmantošanas nolūku 1. teksta fragmentā: „Tas jau ir mans lāsts... Ka es netieku vaļā no vecā labā Čaka... Bet tev pilnīga taisnība, ka viņi nav lastījuši...”

- A Daudzpunkte norāda uz izceltu galveno domu.
- B Daudzpunkte norāda uz dialoga dalībnieka emocijām.
- C Daudzpunkte saista teikuma daļas.

7. uzdevums

1. teksta teikumā „Sirds dauzījās neprātīgi, un asi dūrieni it kā sacentās savā starpā, uzplaiksnīdami te krūtīs, te deniņos, te – un tas likās vispretīgāk – pakausī.” lietotas dažādas sintaktiskās konstrukcijas. Kurā atbildē nosauktas visas teikumā lietotās sintaktiskās konstrukcijas?

- A Neatkarīga teikuma daļa, divdabja teiciens, vienlīdzīgi teikuma locekļi, iespraudums.
- B Neatkarīga teikuma daļa, savrupinājums, vienlīdzīgi teikuma locekļi.
- C Neatkarīga teikuma daļa, iespraudums, vienlīdzīgi teikuma locekļi.

8. uzdevums

Kurā no 1. teksta teikumiem ir frazeoloģisms?

- A Tu esi gluži sarkans!
- B Kaut ko dzirdēju pa ausu galam.
- C Vanags visu izcēla kā izgaršodams.

9. uzdevums

Kurš apgalvojums paskaidro, kāpēc A. Čaks 1. teksta fragmentā jūtas *grūtsirdīgi*?

- A Viņam ir iedzimta sirdskaite.
- B Viņš jūtas sāpināts sev adresēto pārmetumu dēļ.
- C Viņš ir nomākts, jo Milda viņu nesaprot.
- D Viņš ir dusmīgs un aizkaitināts, jo viņam tiek aizliegts rakstīt bērniem.

10. uzdevums

Kura emocionāli ekspresīvā stila nokrāsa lietota 1. teksta teikumā „Tādus bezjēgas vārdus pār mūsu galvām izsēj augu dienu”?

- A Oficiāla nokrāsa.
- B Ironiska nokrāsa.
- C Sirsnīga nokrāsa.
- D Poētiska nokrāsa.

11. uzdevums

Ar kādiem paņēmieniem tiek strukturēta informācija 2. tekstā?

- A Iespraudumi un atkāpes.
- B Citāti un iespraudumi.
- C Iekavas un pēdiņas.

12. uzdevums

Kurš vārda „hronika” skaidrojums raksturo 2. teksta žanru?

- A Apcerējuma veids, kur vēsturiskie notikumi aprakstīti hronoloģiskā secībā.
- B Notikumu, faktu u. tml. reģistrējums hronoloģiskā secībā; pasākuma, darbības u. tml. secīgs apraksts.
- C Pētniecisks darbs, kurā dokumentāli attēloti vēsturiski notikumi.
- D Dokumentālu materiālu kopa par aktuāliem notikumiem (presē, radio, televīzijā, kino).

13. uzdevums

Valda Rūmnieka un Andreja Miglas romāns „Čaks” ir biogrāfisks romāns. Kurš apgalvojums to pamato?

- A Plašs daiļdarbs ar sarežģītu tēlu struktūru.
- B Kādas nozīmīgas personas dzīvesstāsta interpretācija.
- C Dokumentāla liecība par konkrētu laiku un personībām.

14. uzdevums

1940. gadā A. Čaks saņem Annas Brigaderes prēmiju. Kurš ir tā laika Latvijas Republikas apbalvojums?

- A Kilograms kultūras.
- B Tēvzemes balva.
- C Latgales kultūras gada balva „Boņuks”.
- D Latviešu literatūras gada balva.

15. uzdevums

2. tekstā minēts A. Čaka darbs – eposs „Mūžības skartie”. Kurš apgalvojums raksturo šo darbu?

- A Darbs par latviešu karotājiem pasaulē.
- B Darbs par tiem latviešiem, kas devās trimdā.
- C Darbs par latviešu mitoloģiskajām būtnēm – veļiem.
- D Darbs par latviešu strēlniekiem.

16. uzdevums

2. teksta piemērs: [..] „Vienā no vaļsirdības brīžiem pēc garas sarunu nakts kāda Tērbatas ielas dzīvokļa virtuvē Čaks stāstīja, ka 1940. gadā drīz pēc krievu iebrukuma viņš izsaukts pie Žaņa Spures, kas, būdams Latvijas kompartijas otrais sekretārs, toreiz noteica kultūras dzīvi Latvijā, un saņēmis bargu norādījumu, ka viņam būs jāizpērk „Mūžības skarto” vārdi – „čēkists vai jefiņš”?” Kur tajā lietota pārnestā nozīme?

- A Pēc garas sarunu nakts.
- B Izsaukts pie Žaņa Spures.
- C Bargu norādījumu.
- D Jāizpērk vārdi.

17. uzdevums

Kura 2. teksta fragmentā ietvertā informācija precizē 1. teksta fragmentā attēloto laiku?

- A 20. gs. trīsdesmitie gadi.
- B 20. gs. divdesmitie gadi.
- C 20. gs. četrdesmitie gadi.
- D 20. gs. piecdesmitie gadi.

18. uzdevums

Nosaki vārddarināšanas paņēmieni šajos piemēros „specfonds”, „kompartija”!

- A Atvasināšana ar piedēkli.
- B Salikteņa, kura pirmā daļa ir īpašības vārds bez galotnes, veidošana.
- C Salikteņa no diviem svešvārdiem veidošana.

19. uzdevums

Kurā skaidrojumā iekļautais teksts sasaucas ar 2. teksta fragmentā minēto informāciju: „Okupācijas režīma apoloģēti līdz pat 1988. gadam šo darbu turēja ievietotu tā dēvētajā specfondā – aizliegto grāmatu krātuvē”?

A Notika Latvijas Rakstnieku savienības valdes paplašinātais plēnums ar citu radošo savienību vadītāju un ekspertu piedalīšanos.

B Rīgas Sporta manēžā notika Zigmara Liepiņa un Māras Zālītes rokoperas „Lāčplēsis” pirmizrāde.

C Pirmo reizi Latvijas pēckara vēsturē demonstrācijas laikā grupas „Helsinki-86” biedrs Konstantīns Pupurs cauri visai Rīgai, no Brīvības pieminekļa līdz Brāļu kapiem, iznesa Latvijas sarkanbaltsarkano karogu.

D 1946. gadā izveido Speciāli glabājamās literatūras nodaļu jeb specfondu, kurā glabāt „pretpadomju” jeb aizliegtos izdevumus. Specfondu vispārīgai lietošanai atver tikai atmodas pašā sākumā – 1988. gadā.

20. uzdevums

Kurā 2. teksta piemērā pēdiņās ir likti vārdi ironiskā nozīmē?

A Čaks atbildēja, iekaisis ar dūri sizdams uz virtuves gāzes pavarda, ka nograbēja vien: „Vai tu zini, kas ir bailes!”

B Tik tālu Čaku bija novedušas 40. gadu „vēsturiskās realitātes”.

C Viņam būs jāizpērk [...] vārdi – „čekists vai jefiņš”.